

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

**Nezaměstnanost v kontextu dosaženého vzdělání ve
vybraných regionech České republiky**

Veronika Bártová

© 2023 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Veronika Bártová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Nezaměstnanost v kontextu dosaženého vzdělání ve vybraných regionech České republiky

Název anglicky

Unemployment in the context of educational attainment in selected regions of the Czech Republic

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je zhodnotit vliv dosaženého vzdělání na míru nezaměstnanosti ve 3 vybraných krajích ČR. Ústecký kraj byl vybrán proto, že je zde vysoká míra nezaměstnanosti, dále byla zvolena Praha, protože je zde naopak velmi nízká míra nezaměstnanosti a jako poslední byl vybrán kraj Olomoucký, v němž je míra nezaměstnanosti průměrná. V práci jsou vysvětleny základní pojmy spjaté s nezaměstnaností, trhem práce a vzděláváním jakožto faktorem ovlivňujícím nezaměstnanost.

Metodika

V teoretické části bakalářské práce budou formou literární rešerše a prostřednictvím deskriptivní metody vymezeny pojmy vztahující se k oblasti nezaměstnanosti, problematice vzdělávání a trhu práce. V praktické části bude využita metoda komparace. Stanovené hypotézy o závislosti proměnných budou potvrzeny či vyvráceny pomocí programu MS excel. Sekundární data budou získána především z databáze Ministerstva práce a sociálních věcí a Českého statistického úřadu.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

nezaměstnanost, míra nezaměstnanosti, trh práce, úroveň vzdělání, vzdělání, Ústecký kraj, Olomoucký kraj, Praha

Doporučené zdroje informací

BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. Makroekonomie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-245-5

BROŽOVÁ, Dagmar. Společenské souvislosti trhu práce. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-16-4

HOLMAN, Robert. Ekonomie. 5. vyd. Praha: C. H. Beck., 2002. ISBN 978-80-7400-006-5

KACZOR, Pavel. Trh práce, pracovní migrace a politika zaměstnanosti ČR po roce 2011. Praha: Oeconomica, 2013. ISBN 978-80-245-1930-2

MANKIW, Nicholas Gregory. Zásady ekonomie. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-7169-891-1

MAREŠ, Petr. Nezaměstnanost jako sociální problém. 3. přepracované. Praha: SLON Sociologické nakladatelství, 2002. ISBN 80-86429-08-3

VLČEK, Josef. Ekonomie a ekonomika. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7552-190-3

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

Oldřich Ludwig Dittrich, MPH, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 28. 2. 2023

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 2. 3. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 15. 03. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Nezaměstnanost v kontextu dosaženého vzdělání ve vybraných regionech České republiky" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15. 3. 2023

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu PhDr. Oldřichu Ludwigu Dittrichovi, Ph.D., vedoucímu bakalářské práce, za odborné vedení této práce a poskytnutí cenných rad.

Nezaměstnanost v kontextu dosaženého vzdělání ve vybraných regionech České republiky

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku nezaměstnanosti v kontextu dosaženého vzdělání v Ústeckém kraji, v Olomouckém kraji a v Hlavním městě Praze v letech 2013-2021. V teoretické části práce je charakterizována nezaměstnanost, její druhy a dopady. Dále jsou zde vysvětleny pojmy jako trh práce, segmentace trhu práce, míra nezaměstnanosti, dopady nezaměstnanosti a státní politika zaměstnanosti. Popisuje také význam a funkci úřadů práce v České republice. Praktická část práce je zaměřena na nezaměstnanost v závislosti na vzdělání v konkrétních regionech. Je zde vypočítána průměrná míra nezaměstnanosti pomocí obecného vzorce pro tento výpočet. Uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce jsou rozdělení dle dosaženého vzdělání a následně je vypočtena průměrná míra vzdělanosti pomocí vlastní bodové škály. Na základě výpočtů vybraných statistických metod jsou potvrzeny nebo vyvráceny stanovené hypotézy o vlivu vzdělání na nezaměstnanost. Nejprve je tato závislost porovnávána v každém regionu jednotlivě a následně je porovnávána průměrná nezaměstnanost napříč regiony. Data jsou čerpána z oficiálních stránek Českého statistického úřadu a následně zpracována pomocí programu Microsoft Office Excel a statistického programu Statistica.

Klíčová slova: nezaměstnanost, míra nezaměstnanosti, trh práce, vzdělání, Ústecký kraj, Olomoucký kraj, Praha

Unemployment in the context of educational attainment in selected regions of the Czech republic

Abstract

The bachelor's thesis is focused on the issue of unemployment in the context of educational attainment in the Ústí Region, the Olomouc Region and the Capital City of Prague in the years 2013-2021. In the theoretical part of the thesis, unemployment, its types and effects are characterized. Also terms such as labor market, labor market segmentation, unemployment rate, effects of unemployment and state employment policy are explained here. It also describes the importance and function of employment offices in the Czech Republic. The practical part of the work is focused on unemployment depending on education in specific regions. The average unemployment rate is calculated here using the general formula for this calculation. Job applicants in the records of the employment office are divided according to the level of education they have achieved, and then the average level of education is calculated through the use of its own point scale. Based on the calculations of selected statistical methods, established hypotheses about the effect of education on unemployment are confirmed or refuted. First, this dependence is compared in each region individually, and then average unemployment across regions is compared. The data are taken from the official website of the Czech Statistical Office and subsequently processed using the Microsoft Office Excel program and the statistical program Statistica.

Keywords: unemployment, unemployment rate, labor market, education, Ústí Region, Olomouc Region, Prague

Obsah

Úvod	10
Cíl práce a metodika.....	11
1.1 Cíl práce	11
1.2 Metodika	11
Teoretická východiska.....	12
1.3 Trh práce	12
1.3.1 Nabídka práce	12
1.3.2 Poptávka po práci.....	13
1.3.3 Rovnováha na trhu práce	14
1.3.4 Segmentace trhu práce	14
1.3.4.1 Primární a sekundární trh práce.....	15
1.3.4.2 Interní a externí trh práce	15
1.3.4.3 Formální a neformální trh práce	15
1.4 Nezaměstnanost.....	16
1.4.1 Definice nezaměstnanosti	16
1.4.2 Druhy nezaměstnanosti.....	16
1.4.2.1 Frikční nezaměstnanost	17
1.4.2.2 Strukturální nezaměstnanost.....	17
1.4.2.3 Cyklická nezaměstnanost	17
1.4.2.4 Sezónní nezaměstnanost	18
1.4.2.5 Krátkodobá nezaměstnanost.....	18
1.4.2.6 Dlouhodobá nezaměstnanost	18
1.4.2.7 Dobrovolná nezaměstnanost.....	19
1.4.2.8 Nedobrovolná nezaměstnanost.....	19
1.4.3 Míra nezaměstnanosti	20
1.4.4 Dopady nezaměstnanosti	21
1.4.4.1 Sociální dopady	21
1.4.4.2 Ekonomické dopady	21
1.5 Státní politika zaměstnanosti.....	21
1.5.1 Aktivní politika zaměstnanosti	21
1.5.2 Pasivní politika zaměstnanosti.....	22
1.5.3 Úřad práce.....	22
1.6 Vzdělání	23

Vlastní práce.....	25
1.7 Ústecký kraj	25
1.7.1 Charakteristika	25
1.7.2 Míra nezaměstnanosti	26
1.7.3 Struktura vzdělanosti uchazečů o zaměstnání	27
1.8 Olomoucký kraj.....	27
1.8.1 Charakteristika	27
1.8.2 Míra nezaměstnanosti	28
1.8.3 Struktura vzdělanosti uchazečů o zaměstnání	29
1.9 Hlavní město Praha	29
1.9.1 Charakteristika	29
1.9.2 Míra nezaměstnanosti	30
1.9.3 Struktura vzdělanosti uchazečů o zaměstnání	31
1.10 Závislost nezaměstnanosti na míře dosaženého vzdělání	31
1.10.1 Vyjádření míry vzdělanosti.....	31
1.10.2 Pearsonův korelační koeficient.....	32
1.11 Porovnání nezaměstnanosti v závislosti na krajích	35
1.11.1 Test normality	35
1.11.2 ANOVA.....	36
Výsledky a diskuse.....	39
Závěr	41
Seznam použitých zdrojů	42
1.12 Knižní zdroje.....	42
1.13 Internetové zdroje.....	43
Seznam obrázků, tabulek, grafů, vzorců a schémat	46
1.14 Seznam obrázků	46
1.15 Seznam tabulek	46
1.16 Seznam grafů.....	46
1.17 Seznam vzorců	47
1.18 Seznam schémat	47
Přílohy.....	48

Úvod

Tématem této bakalářské práce je „*Nezaměstnanost v kontextu dosaženého vzdělání ve vybraných regionech České republiky.*“ Konkrétně je práce zaměřena na Ústecký kraj, Olomoucký kraj a Hlavní město Prahu. Tyto tři regiony byly vybrány proto, že míra nezaměstnanosti je v každém z nich velmi rozdílná. V Ústeckém kraji je dlouhodobě velmi vysoká nezaměstnanost, v Olomouckém kraji se nezaměstnanost pohybuje kolem celorepublikového průměru a v Praze je míra nezaměstnanosti velmi nízká.

Nezaměstnanost je jedním z klíčových ukazatelů ekonomického stavu země. Je to stav, kdy osoba schopná a ochotná pracovat není zaměstnána a aktivně hledá práci. Jedná se také o stav, kdy je poptávka po práci větší než nabídka práce a vzniká tak nerovnováha na trhu práce. Jedním z mnoha faktorů, které výrazně ovlivňují míru nezaměstnanosti, je dosažené vzdělání jednotlivců.

Vzdělání je velmi důležité jak pro jednotlivce, tak i pro společnost, protože umožňuje rozvíjet znalosti, schopnosti a dovednosti. Může rovněž ovlivnit celkovou kvalitu života.

V teoretické části této práce jsou vymezeny pojmy, které se pojí s nezaměstnaností. Je zde popsána nabídka a poptávka na trhu práce a segmentace tohoto trhu. Dále je v práci vymezena definice nezaměstnanosti a podrobně popsány její druhy. Další část je věnována míře nezaměstnanosti a jejímu výpočtu, který je později využit v praktické části práce. Závěr teoretické části je věnován dopadům, které nezaměstnanost vyvolává, státní politice zaměstnanosti, jejímž cílem je tyto dopady co nejefektivněji zmírnit.

Praktická část bakalářské práce je věnována analýze dat týkajících se nezaměstnanosti a vzdělání, které byly čerpány z Českého statistického úřadu. Nejprve byla pro každý z regionů vypočtena míra nezaměstnanosti v letech 2013-2021 na základě vzorce, který je definován v teoretické části. Dále byla vypočtena míra vzdělanosti. Pro tento výpočet byla využita vlastní bodová škála. V každém z vybraných regionů pak byla zkoumána závislost nezaměstnanosti na dosaženém vzdělání a následně byla tato závislost porovnána napříč regiony.

Cíl práce a metodika

1.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je zhodnotit vliv dosaženého vzdělání na míru nezaměstnanosti ve 3 vybraných krajích ČR v letech 2013-2021. Jednotlivé kraje byly vybrány podle stupňů nezaměstnanosti. Jedná se o kraje s nízkou (Hlavní město Praha), průměrnou (Olomoucký kraj) a vysokou (Ústecký kraj) mírou nezaměstnanosti.

Dílčím cílem práce je objasnit základní pojmy spjaté s problematikou nezaměstnanosti, trhem práce a vzděláváním jakožto faktorem ovlivňujícím nezaměstnanost.

Dalším cílem je potvrdit nebo vyvrátit základní hypotézu, která zní: Čím vyšší je úroveň vzdělanosti, tím nižší je míra nezaměstnanosti.

1.2 Metodika

V teoretické části bakalářské práce budou prostřednictvím deskriptivní metody vymezeny pojmy vztahující se k problematice nezaměstnanosti, trhu práce a politiky zaměstnanosti. Informace budou čerpány převážně z textů odborné literatury, týkající se tohoto tématu.

V praktické části práce budou charakterizovány všechny vybrané regiony. Dále zde bude vypočtena průměrná míra nezaměstnanosti v letech 2013-2021 pro každý region. Uchazeči o zaměstnání vedeni v evidenci úřadu práce budou rozděleni do kategorií dle dosaženého vzdělání. Pro lepší porovnání závislosti nezaměstnanosti na vzdělání bude vytvořena bodová škála pro jednotlivé stupně vzdělání. Každé úrovni dosaženého vzdělání budou následně uděleny body, které budou vynásobeny konkrétním počtem osob v dané kategorii v daném roce. Body pak budou sečteny a vyděleny celkovým počtem uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce a tím bude vypočtena míra vzdělanosti. Díky tomuto výpočtu bude možné porovnat závislost mezi mírou nezaměstnanosti a mírou vzdělání pomocí Pearsonova korelačního koeficientu. Na závěr bude provedena jednocestná analýza rozptylu v programu Statistica pro zjištění rozdílnosti mezi průměrnou mírou nezaměstnanosti v jednotlivých krajích. Tyto výpočty budou provedeny na základě dat získaných na stránkách Českého statistického úřadu. Data budou zpracována pomocí programu Microsoft Office Excel. Výsledky výpočtů těchto statistických metod budou vyhodnoceny v kapitole Výsledky a diskuze.

Teoretická východiska

1.3 Trh práce

Místo, kde se setkává nabídka a poptávka po práci, se nazývá trh práce. Trh práce se od trhu statků a služeb výrazně liší, a to díky lidskému faktoru. Netýká se tak pouze ekonomického odvětví, ale také společnosti a kultury. Každý potencionální zaměstnanec může případnému zaměstnavateli nabídnout jiné zkušenosti, přednosti, znalosti a schopnosti, a proto se na tomto trhu vyskytuje velká konkurence jak na straně nabídky, tak i na straně poptávky. Jako nástroj pro koordinaci poptávky a nabídky práce slouží cena práce neboli mzda. (Rievajová, 2009)

1.3.1 Nabídka práce

Na straně nabídky stojí na trhu práce domácnosti, tedy lidé, kteří jsou ochotni nabídnout určité množství práce za určitou hodinovou mzdu. Když člověk hledá zaměstnání, neřídí se výší nominální mzdy, ale zajímá ho spíše výše reálné mzdy. Reálná mzda totiž představuje množství výrobků a služeb nakoupených za danou výši mzdy, zatímco nominální mzda je celkové množství financí za odvedenou práci. (Buchtová, 2002)

V případě, že je mzda za odvedenou práci nižší, nastává takzvaný substituční efekt, který způsobuje, že pokud se navýší mzdová sazba, zvýší se i nabídka práce. V opačném případě, kdy je mzda vyšší, převažuje takzvaný důchodový efekt, jehož následkem je snížení nabídky práce. (Jírová, 1999)

Dle Jírové (1999) nabídku ovlivňují tyto faktory:

- reálné mzdy,
- majetek,
- mimopracovní příjmy,
- demografický vývoj,
- společenské tradice,
- úroková míra,
- míra ekonomické aktivity obyvatelstva.

Obrázek č. 1: Křivka nabídky práce

Zdroj: Jírová, 1999, s. 8

1.3.2 Poptávka po práci

Na straně poptávky stojí na trhu práce firmy, které hledají pracovní síly a snaží se maximalizovat svůj zisk. Čím nižší budou mzdové sazby, tím větší bude poptávka firem po pracovní síle a díky tomu se zvýší i objem produkce a tím pádem i zisk firmy. Naopak pokud se mzdová sazba zvýší, sníží se poptávka firem pro práci. (Kaczor, 2013)

Dle Jírové (1999) poptávku ovlivňují tyto faktory:

- cena práce charakterizovaná mzdovou sazbou,
- poptávka po produkci vyráběné pomocí práce a cena této práce,
- produktivita práce,
- ceny ostatních vstupů,
- očekávané budoucí tržby,
- disponibilní přebytečná pracovní síla.

Obrázek č. 2: Křivka poptávky po práci

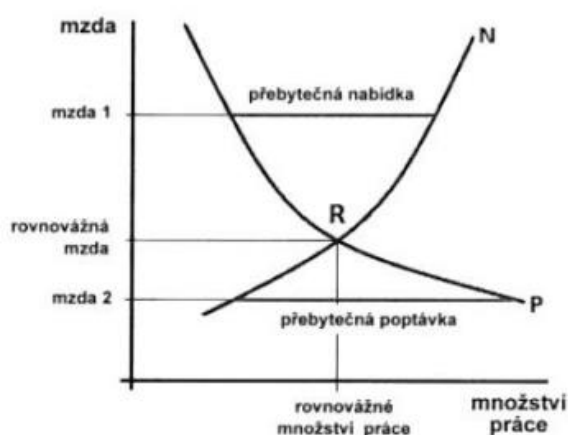

Zdroj: Kaczor, 2013, s. 10

1.3.3 Rovnováha na trhu práce

Podle Brčáka nastává rovnováha na trhu práce v situaci, kdy se poptávka po práci rovná nabídce, k čemuž dochází při rovnovážné mzdové sazbě. Díky tomu dochází k tzv. vyčištění trhu práce. V případě, že je mzdová sazba vyšší než ta rovnovážná, dochází k přebytku práce na trhu práce a v důsledku toho vzniká nezaměstnanost. Naopak pokud je mzdová sazba nižší než rovnovážná, vznikne nedostatek pracovní síly na trhu práce. (Brčák, 2020)

Obrázek č. 3: Rovnováha na trhu práce

Zdroj: Kaczor, 2013, s. 11

1.3.4 Segmentace trhu práce

Segmentace trhu práce je výraz pro rozdělení trhu práce na několik dílčích trhů. Trhy se od sebe liší výší mezd, používáním jiných pravidel či různými způsoby obsazování pracovních pozic. Princip duální ekonomiky je stěžejním důvodem pro rozdělování trhu práce. Díky tomuto principu se firmy dělí na centrální a periferní sektor.

Periferní sektor je závislý na centrálním sektoru, protože centrální sektor je považován za stabilnější. Spadají do něho zejména velké firmy, které disponují větším kapitálem a dokáží tak lépe a rychleji reagovat na ekonomický vývoj. V důsledku rozdílností sektorů duální ekonomiky můžeme pracovní trh rozdělit na primární a sekundární. (Kuchař, 2007, s. 31-32)

Na základě různých odvětví, profesí a geografických oblastí se dle Jírové rozděluje trh práce také na interní a externí a formální a neformální. (Jírová, 1999)

1.3.4.1 Primární a sekundární trh práce

Primární trh práce je definován jako trh, kde se koncentrují prestižnější a lépe ohodnocené pracovní pozice, u kterých je možnost se dále profesně rozvíjet a kariérně růst. Zaměstnanci si mohou zvyšovat kvalifikaci a díky tomu utužují stabilitu své pracovní pozice. V případě ztráty zaměstnání je tak vysoká pravděpodobnost, že se udrží na privilegovaném pracovním trhu. Dalším benefitem je také neustálé zvyšování mezd. (Mareš, 2002, s.50)

Naopak sekundární trh práce se vyznačuje méně prestižními a hůře ohodnocenými pracovními pozicemi než primární trh práce. Pracovní příležitosti jsou zde nejisté a kariéra není příliš lukrativní. Je zde větší pravděpodobnost ztráty zaměstnání, ale najít nové není velký problém. Přejít zaměstnanců do primárního sektoru jim však komplikuje nemožnost zvýšení jejich kvalifikace. (Mareš, 2002, s. 50)

1.3.4.2 Interní a externí trh práce

Interním trhem se rozumí trh uvnitř jednotlivých firem. Na tomto trhu dochází k personálním strategiím, prostřednictvím kterých firmy dosahují stanovených cílů. Funkce vnitřního trhu spočívá v podpoře zvyšování kvalifikace dosavadních zaměstnanců, což umožňuje přemísťovat zaměstnance v rámci jedné firmy na jiné pozice, aniž by firma musela zaměstnance propouštět a hledat nové s odpovídající kvalifikací. (Mareš, 2002, s. 53)

Externí trh závisí na mobilitě pracovníků. Na té také závisí pohyby mezd, které jsou na tomto trhu většinou nižší než na trhu interním. (Mareš, 2002, s. 53)

1.3.4.3 Formální a neformální trh práce

„Formální trh práce je trh oficiálních pracovních příležitostí, tak či onak kontrolovaný společenskými institucemi sloužícími k jeho regulaci.“ (Mareš, 2002, s. 53)

Neformální trh naopak nespadá pod kontrolu těchto institucí, týká se samozásobitelského hospodaření, domácích prací a i nelegálního podnikání, které porušuje či obchází daňové a pracovní zákony.

Formální a neformální trh jsou vzájemně propojené. Čím vyšší postavení má člověk na formálním trhu, tím atraktivnější má potom možnosti na trhu neformálním. Na neformálním trhu tím pádem dochází spíše k uplatňování benefitů z postavení na formálním pracovním trhu než ke kompenzaci neúspěchu na něm. (Mareš, 2002, s. 53)

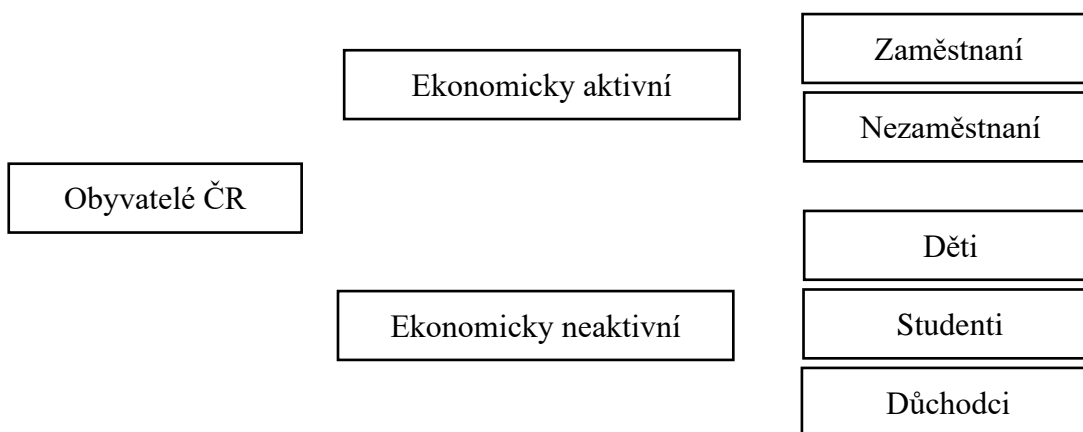
1.4 Nezaměstnanost

1.4.1 Definice nezaměstnanosti

Obyvatelstvo v České republice lze rozdělit na ekonomicky aktivní a neaktivní. Ekonomicky aktivní obyvatelé jsou osoby starší 15 let, které nejsou zaměstnané a nemají ani svou vlastní živnost, ale aktivně hledají zaměstnání a jsou schopné do práce nastoupit, a osoby starší 15 let, které jsou zaměstnané nebo mají vlastní živnost.

Za ekonomicky neaktivní obyvatelstvo je možné považovat osoby, které nemají zaměstnání ani živnost. K ekonomické neaktivitě mohou mít subjektivní nebo objektivní důvody. Za subjektivní důvod lze považovat fakt, že osoby nemají potřebu pracovat, anebo se jim pracovat nechce. Objektivní důvody se vztahují k dětem, studentům a lidem v důchodovém věku. (Brčák, 2010, s. 190)

Schéma č. 1: Rozdělení obyvatel podle ekonomické aktivity

Zdroj: Vlastní zpracování na základě Brčáka, 2010

1.4.2 Druhy nezaměstnanosti

Pro lepší chápání trhu práce je třeba rozlišovat několik druhů nezaměstnanosti. Mezi nejčastější členění patří členění z hlediska příčin nezaměstnanosti, a to na nezaměstnanost frikční, strukturální, cyklickou a sezónní. (Brčák, 2020)

Dále se nezaměstnanost dá členit podle času na krátkodobou a dlouhodobou, a z hlediska dobrovolnosti na dobrovolnou a nedobrovolnou.

1.4.2.1 Frikční nezaměstnanost

Příčinou vzniku frikční nezaměstnanosti je životní cyklus obyvatelstva. Jedná se o období mezi dobrovolným odchodem ze stávajícího zaměstnání a nástupem do jiného, nového zaměstnání, nebo také období mezi dokončením studia hledáním vyhovujícího pracovního místa. Váže se například k přemísťování lidí do jiných regionů nebo ke stěhování z partnerských důvodů apod. Frikční nezaměstnanost je ve většině případů krátkodobého charakteru, nemá na ekonomiku výrazné negativní účinky a pomáhá zvyšovat společenskou efektivnost. (Jurečka, 2013, s. 142)

1.4.2.2 Strukturální nezaměstnanost

Hlavním důvodem strukturální nezaměstnanosti jsou strukturální změny, které probíhají v dané ekonomice. Jde o expanzi určitého odvětví a současnou redukci jiného odvětví. To zapříčiňuje pokles zájmu po určitém druhu práce, což vyvolá zvýšení zájmu o jinou práci. V praxi to znamená, že firmy začnou propouštět své zaměstnance a ti si musí hledat práci v expandujícím odvětví. Pro nezaměstnané je to velká komplikace, protože budou muset změnit svou aktuální profesi, a aby si mohli najít práci v novém odvětví, budou se muset requalifikovat pomocí requalifikačních kurzů nebo školení a zvykat si tak na novou práci i prostředí.

Strukturální nezaměstnanosti nelze předcházet. Snaha o utlumování dopadů této nezaměstnanosti by ekonomice škodila více než samotná nezaměstnanost, protože by mohlo dojít ke zpomalení ekonomiky jako celku. (Holman, 2011, s. 281)

„Strukturální a frikční nezaměstnanost, jež jsou kompatibilní s přirozenou mírou nezaměstnanosti, se v části makroekonomické literatury také nazývají rovnovážnou nezaměstnaností.“ (Brčák, 2010, s. 190)

1.4.2.3 Cyklická nezaměstnanost

Cyklická nezaměstnanost vzniká, pokud je na pracovním trhu nedostatek volných míst. Řadí se tedy do nedobrovolné nezaměstnanosti. Tato nezaměstnanost je vážným problémem zejména proto, že zasahuje do mnoha ekonomických oblastí. (Helísek, 2002, s. 189)

Tento druh nezaměstnanosti úzce souvisí s fází ekonomického růstu a poklesu. Pokud ekonomika klesá, nezaměstnanost roste a naopak, když ekonomika roste, nezaměstnanost klesá, protože lidé poptávají více zboží a služeb, a tím pádem se tvoří i nová pracovní místa. (Jurečka, 2013, s. 143)

1.4.2.4 Sezónní nezaměstnanost

Dle Soukupa je sezónní nezaměstnanost spjatá s cyklem roku, je závislá na ročním období. V některých odvětvích si lidé nemohou najít práci v zimním období a v některých naopak v letním období. Konkrétním příkladem jsou například lyžařští instruktoři, kteří mají práci pouze v zimě, když je příznivé počasí pro výkon jejich činnosti a v letním období jsou bez zaměstnání. Tento druh nezaměstnanosti se vyskytuje hlavně v zemědělství a ve stavebnictví, ale i v lesnictví nebo rybolovu. (Soukup, 2010, s. 285)

1.4.2.5 Krátkodobá nezaměstnanost

Krátkodobá nezaměstnanost není závažným problémem, který by závažně ovlivňoval ekonomiku jako celek. Za krátkodobou nezaměstnanost považujeme nezaměstnanost, která trvá maximálně jeden rok. (Brožová, 2003, s. 85)

„Rozhodnutí o tom, jestli je nezaměstnanost závažným problémem, je otázkou délky jejího trvání. Krátkodobá nezaměstnanost se nezdá být příliš závažná. Pracovníci by měli mít při změně zaměstnání nějaký čas na nalezení vhodné pracovní příležitosti, kde mohou plně využít své schopnosti a kvalifikaci.“ (Mankiw, 1998, s. 553)

1.4.2.6 Dlouhodobá nezaměstnanost

Pokud nezaměstnanost trvá déle než jeden rok, lze o ní hovořit jako o dlouhodobé. Oproti krátkodobé nezaměstnanosti jsou její důsledky velmi závažné, protože působí negativně na člověka. U dlouhodobě nezaměstnaných mohou nastat jak psychické, sociální, tak i ekonomické potíže. Postupem času se projeví ztráta zájmu o hledání nového zaměstnání, protože nezaměstnaný začne ztrácet pracovní návyky. Potencionální zaměstnavatelé o takového zaměstnance ztrácejí zájem, protože je pasivní, nemá o práci zájem a postupně ztrácí i odbornost (Brožová, 2003, s. 87-88)

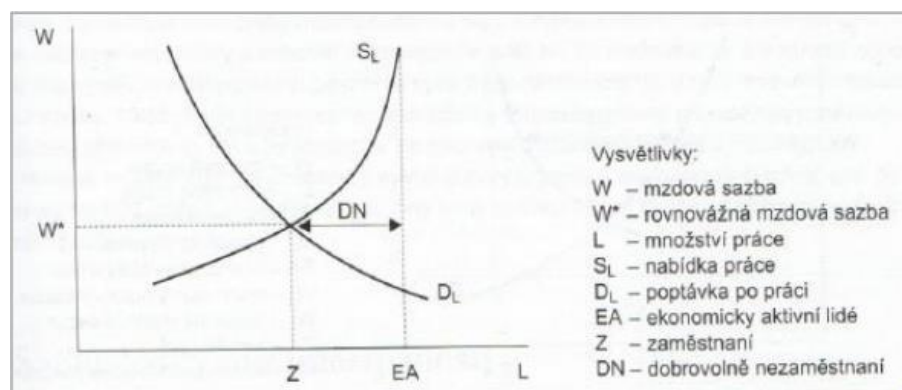
„Dlouhodobá nezaměstnanost se někdy samovolně mění z nedobrovolné v dobrovolnou, protože je-li člověk dlouho nezaměstnaný, mění se jeho způsob života i jeho postoje k zaměstnání.“ (Holman, 2002, s. 293)

Pokud člověk přijde o práci a dlouhodobě hledá novou, negativně to ovlivňuje jeho psychiku a sociální začleňování. Tito jedinci pak nabývají pocitu beznaděje, který se mnohdy překlene až v depresivní stavy. Následně pak omezí i sociální kontakt s ostatními lidmi a izoluje se. Toto závisí hlavně na povaze člověka, charakteru a schopnosti vypořádat se se stresovými situacemi. (Buchtová, 2002, s. 98-99)

1.4.2.7 Dobrovolná nezaměstnanost

V situaci, kdy lidé nechtějí pracovat, protože se jim zdá mzdové ohodnocení za práci příliš nízké, lze hovořit o dobrovolné nezaměstnanosti. V takových případech lidé upřednostňují svůj volný čas a hledají zaměstnání, které bude lépe ohodnocené. Na trhu práce tedy volná pracovní místa jsou, ale lidé o ně z finančních důvodů nejeví zájem. (Pavelka, 2007, s. 123-124)

Obrázek č. 4: Dobrovolná nezaměstnanost

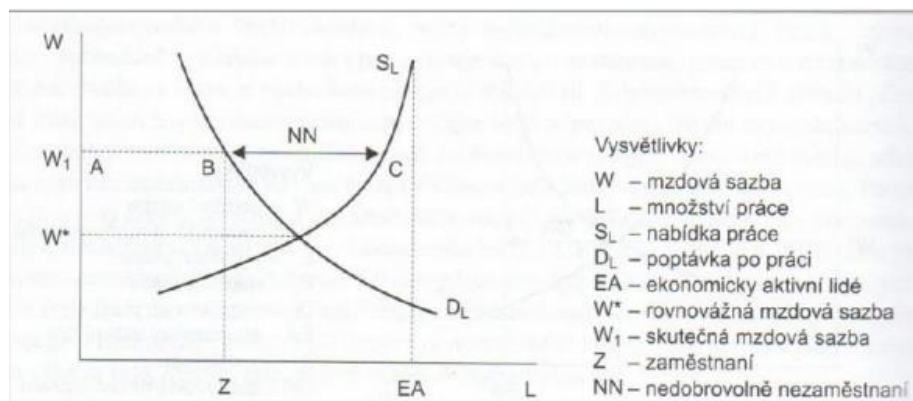

Zdroj: Jurečka, 2010, s. 143

1.4.2.8 Nedobrovolná nezaměstnanost

Hlavním rozdílem nedobrovolné nezaměstnanosti od dobrovolné nezaměstnanosti je potřeba a ochota lidí pracovat. Nezaměstnaní jsou ochotni přijmout zaměstnání, které je ohodnoceno nižší mzdou, a i přesto práci nemohou najít. Díky této situaci se pak ocitnou v existenčních problémech a z toho důvodu má nedobrovolná nezaměstnanost fatálnější důsledky než ta dobrovolná. (Holman, 2002)

Obrázek č. 5: Nedobrovolná nezaměstnanost

Zdroj: Jurečka, 2010, s. 144

1.4.3 Míra nezaměstnanosti

Míra nezaměstnanosti je jedním z ukazatelů, díky kterým je možné nezaměstnanost měřit. Je to podíl nezaměstnaných osob k ekonomicky aktivním obyvatelům neboli všem zaměstnaným i nezaměstnaným osobám (vzorec č. 1). Tento ukazatel se využívá převážně pro porovnávání ekonomik mezi státy, ale je možné jej využít i na porovnávání mezi regiony určitého státu nebo u konkrétnějších skupin obyvatel jako například u mužů a žen. (Jírová, 1999), (Kaczor, 2013)

Vzorec č. 1: Výpočet míry nezaměstnanosti

$$u = \frac{U}{L} * 100 (\%)$$

kde:

u = míra nezaměstnanosti

U = počet nezaměstnaných

L = ekonomicky aktivní obyvatelé

Zdroj: vlastní zpracování na základě Jírové, 1999 a Kaczora, 2013

1.4.4 Dopady nezaměstnanosti

1.4.4.1 Sociální dopady

Nejprve je třeba se zaměřit na dopady nezaměstnanosti na jednotlivce. Fakt, že člověk přijde o práci, má na něj velmi negativní vliv. Dlouhodobě nezaměstnané jedince častěji postihují deprese, zhoršuje se jejich zdravotní stav jak po psychické, tak i po fyzické stránce. Zhoršuje se také kvalita životního stylu, protože mají větší sklon k alkoholismu či kouření. Velmi často je zanedbáván sociální kontakt s ostatními lidmi. Se ztrátou zaměstnání se lépe vyrovnávají mladí a staří lidé, zatímco lidé ve středním věku mají větší problém se s touto situací vyrovnat. (Mareš, 2002)

1.4.4.2 Ekonomické dopady

Nezaměstnanost má také zásadní vliv na ekonomiku. V situaci, kdy je nezaměstnanost vysoká, země vyrábí pod potencionálním produktem, nevyužívá všechny dostupné prostředky a zdroje, pak je ekonomika ve ztrátě. To popisuje Okunův zákon, který říká, že když hrubý domácí produkt (HDP) klesne o 2 % oproti potencionálnímu produktu, nezaměstnanost se zvýší o jeden procentní bod. Z toho vyplývá, že jestliže ekonomika vzroste o 3 %, nedojde ke změně míry nezaměstnanosti. V případě, že by ekonomika rostla rychleji než 3 % za rok, míra nezaměstnanosti by klesla zhruba o polovinu tohoto tempa růstu. (Mankiw, 1999), (Vlček, 2016, s. 458)

1.5 Státní politika zaměstnanosti

Pokud je míra nezaměstnanosti vysoká, má to neblahý vliv na ekonomiku a hospodářský růst. Snahou státu je proto udržet míru nezaměstnanosti na co nejnižší úrovni. Usiluje také o rovnováhu nabídky práce a poptávky po práci na trhu práce a snaží se efektivně využívat všechny zdroje pracovní síly. Tento proces se označuje jako tzv. *politika plné zaměstnanosti* a je výsledkem společné snahy státu, zaměstnanců, zaměstnavatelů a odborů o dosažení přirozené míry nezaměstnanosti. K dosažení tohoto cíle stát využívá tři nástroje, mezi které patří daňová politika vlády, veřejné výdaje a legislativní opatření. (Jírová, 1999) (Brčák, 2020)

1.5.1 Aktivní politika zaměstnanosti

Jedním z nástrojů, které snižují míru nezaměstnanosti, je aktivní politika zaměstnanosti. Jejím cílem je dosáhnout co nejnižší míry nezaměstnanosti a zabránit jejímu

růstu. V České republice vykonává aktivní politiku nezaměstnanosti Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR společně s úřady práce. K dosažení tohoto cíle využívají například dotace, které poskytují podnikatelům na společensky účelné pracovní pozice, veřejně prospěšné práce, rekvalifikační programy, vytváření pracovních míst pro občany se zdravotním postižením a další. (Jurečka, 2013, s. 150)

Hlavními nástroji aktivní politiky zaměstnanosti jsou:

- rekvalifikace,
- investiční pobídky,
- společensky úspěšná pracovní místa,
- příspěvek na zapracování,
- veřejně prospěšné práce,
- překlenovací příspěvek,
- příspěvek při odchodu na nový podnikatelský program (Kaczor, 2013 s. 221-231).

Za aktivní politiku zaměstnanosti lze dále považovat například poradenství, sdílené zprostředkování zaměstnání, podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením nebo cílené programy k řešení zaměstnanosti. (Kaczor, 2013, s. 221)

1.5.2 Pasivní politika zaměstnanosti

Pasivní politika zaměstnanosti spočívá v podpoře nezaměstnaných osob pomocí sociálních dávek, které jsou vyměřovány a vypláceny úřady práce. Cílem této podpory není dlouhodobé zabezpečení nezaměstnaných osob, ale co nejrychlejší návrat těchto osob na trh práce. (Kaczor, 2013, s. 197)

1.5.3 Úřad práce

„Úřad práce České republiky (dále jen „Úřad práce ČR“) je správním úřadem s celostátní působností a je organizační složkou státu. Úřad práce ČR byl zřízen dnem 1. 4. 2011, zákonem č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů.“ (Úřad práce České republiky, 2022)

Nadřízeným správním úřadem pro Úřad práce ČR je Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Úřad práce ČR je tvořen generálním ředitelstvím, v jehož čele stojí generální ředitel, krajskými pobočkami a pobočkou pro hlavní město Prahu. Součástí krajských poboček jsou kontaktní pracoviště. (Úřad práce České republiky, 2022)

Dle Kotýnkové (2003. s. 136-137) mají úřady práce tyto funkce:

- sledují a hodnotí stav na trhu práce,
- informují občany o možnostech získání práce, rekvalifikacích,
- informují zaměstnavatele o zdrojích volných pracovních sil,
- zprostředkovávají vhodné zaměstnání,
- poskytují poradenské služby spjaté s hledáním práce,
- vedou evidenci uchazečů o zaměstnání,
- vedou evidenci pracovních povolení vydaných cizincům nebo osobám, které nemají českou státní příslušnost,
- rozhodují o vyřazení z evidence uchazečů o práci,
- stanovují nároky a výši sociálních dávek,
- zajišťují vyplácení hmotného zabezpečení,
- organizují rekvalifikace,
- podporují zaměstnavatele při zřizování nových pracovních pozic a míst pro výkon odborné praxe,
- schvalují a zamítají povolení k zaměstnávání cizinců,
- spolupracují s institucemi, které ovlivňují pracovní trh,
- dohlíží na dodržování závazných právních norem a předpisů o zaměstnanosti,
- hospodaří s finančními prostředky, které jsou určeny na zabezpečení státní politiky zaměstnanosti a na provoz úřadů práce.

1.6 Vzdělání

Orgánem státní správy školství v České republice je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Tato instituce zodpovídá za rozvoj vzdělávání, rozděljuje finanční prostředky ze státního rozpočtu a zároveň určuje, na co budou využity, stanovuje rámcový obsah předškolního až středního vzdělávání a schvaluje vzdělávací programy vyšších odborných škol a určuje kvalifikační předpoklady a pracovní podmínky učitelů. Zřizovatelem středních škol, vyšších odborných škol a konzervatoří jsou kraje. Mateřské a základní školy zřizují obce, které zároveň zajišťují předškolní vzdělávání a povinnou školní docházku. (Eurydice, 2023)

Dle metodiky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy s odkazem na portál Eurydice (2023) jsou v České republice následující stupně vzdělávání:

- preprimární vzdělávání (předškolní vzdělávání),

- primární a nižší sekundární vzdělávání (základní vzdělávání),
- vyšší sekundární vzdělávání (střední vzdělávání)
 - střední vzdělávání s maturitní zkouškou
 - střední vzdělávání s výučním listem
 - střední vzdělání,
- terciální vzdělávání (vyšší odborné a vysokoškolské vzdělávání).

V praktické části práce však byly použity stupně vzdělávání, které se objevují na oficiálních stránkách Českého statistického úřadu. Tyto stupně vzdělávání jsou následující:

- neúplné vzdělání,
- základní vzdělání,
- vyučení,
- střední vzdělání bez maturitní zkoušky,
- vyučení s maturitní zkouškou,
- úplné střední všeobecné vzdělání s maturitou,
- úplně střední odborné vzdělání s maturitou,
- vyšší vzdělání,
- vysokoškolské vzdělání. (Český statistický úřad, 2023)

Vlastní práce

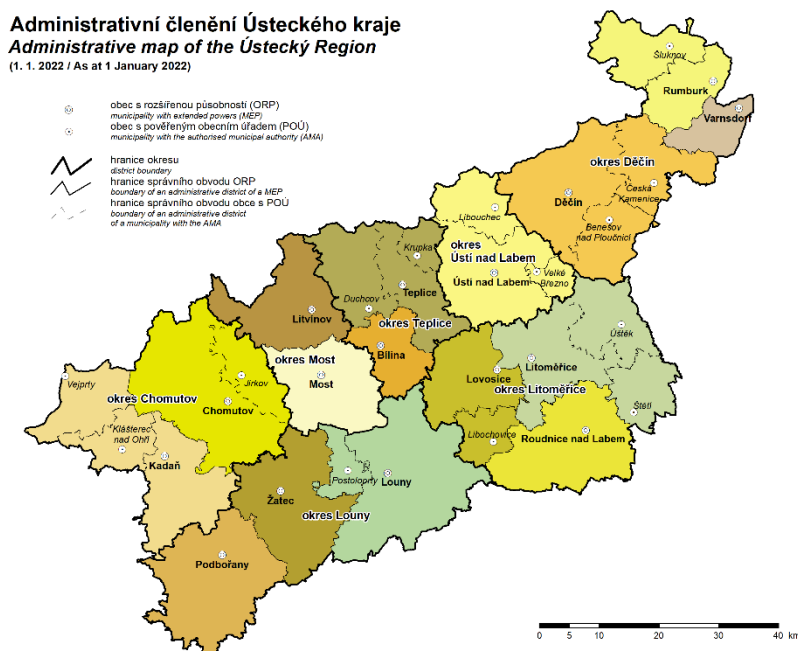
1.7 Ústecký kraj

1.7.1 Charakteristika

Ústecký kraj se nachází na severozápadě České republiky. Díky této poloze má velmi významnou roli v mezinárodní spolupráci, jeho nejdelší hrance totiž sousedí s Německem, konkrétně se Spolkovou zemí Sasko. Dále sousedí s Libereckým krajem, s Karlovarským krajem, se Středočeským krajem a z malé části s Plzeňským krajem. Výhodou je i dobrá dostupnost z Prahy. (Ústecký kraj, 2003)

Ústecký kraj má rozlohu 5 339 km² a skládá se ze 7 okresů, ve který se nachází celkem 354 obcí, z toho 59 obcí má status města. Co se týče počtu obyvatel, je Ústecký kraj se svými 798 898 obyvateli na pátém místě v ČR. Hustota zalidnění činí 150 obyvatel na km². (Český statistický úřad, 2022)

Obrázek č. 6: Administrativní mapa Ústeckého kraje

Zdroj: Český statistický úřad, 2023

V Ústeckém kraji se nachází 360 mateřských škol, 284 základních škol, 94 středních odborných škol a gymnázií a pouze 2 vysoké školy.

V tomto kraji je zaměstnáno téměř 384 tisíc osob. Z tohoto počtu nejvíce osob pracuje ve zpracovatelském průmyslu. V roce 2021 byla průměrná hrubá měsíční mzda 35 504 Kč, což je o 2 399 Kč nižší než celorepublikový průměr. V Ústeckém kraji je nezaměstnanost dlouhodobě vysoká. Jedním z důvodů vysoké nezaměstnanosti v tomto kraji je pokles těžby uhlí, snížení výroby i produkce zemědělství nebo restrukturalizace podniků. (Český statistický úřad, 2022)

1.7.2 Míra nezaměstnanosti

Tabulka č. 1: Míra nezaměstnanosti v Ústeckém kraji v letech 2013-2021

Ústecký kraj	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ekonomicky aktivní obyvatelé	560 986	553 949	547 147	540 254	534 972	531 098	527 847	522 895	508 479
uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce	65 820	60 824	50 778	44 528	31 522	26 335	22 637	30 552	28 783
míra nezaměstnanosti	11,73	10,98	9,28	8,24	5,89	4,96	4,29	5,84	5,66

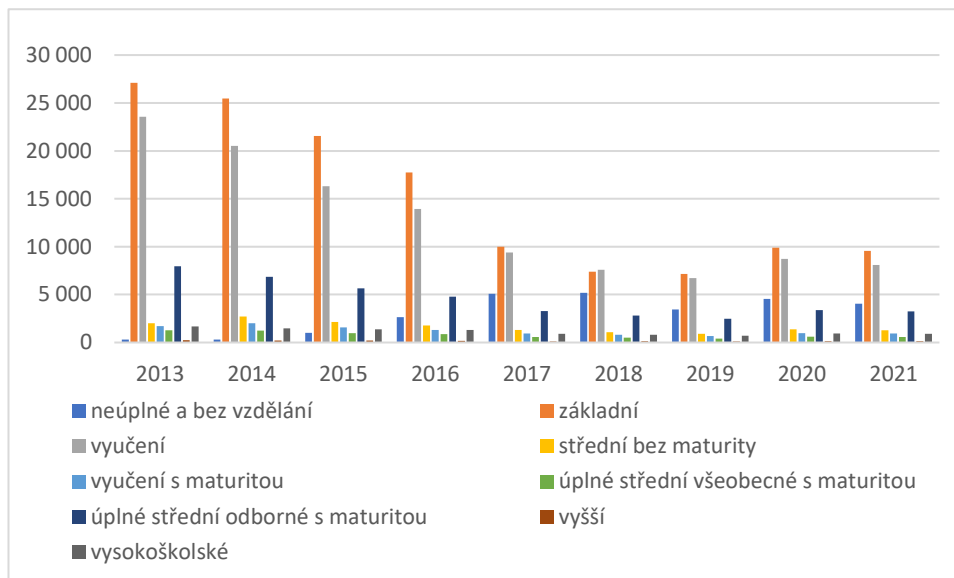
Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ

V tabulce číslo 1 jsou uvedeny počty ekonomicky aktivních obyvatel a uchazečů o zaměstnání vedených v evidenci úřadu práce od roku 2013 do roku 2021. Pomocí těchto dat byla na základě již uvedeného vzorce vypočtena míra nezaměstnanosti. Tento postup byl aplikován i u ostatních krajů.

Z výsledků v tabulce lze usoudit, že míra nezaměstnanosti v Ústeckém kraji je velmi vysoká. Nejvyšší nezaměstnanost tento kraj zaznamenal v roce 2013 a naopak nejnižší v roce 2019. Míra nezaměstnanosti v Ústeckém kraji měla klesající tendenci až do roku 2020, kdy se o něco zvýšila, ale v roce 2021 opět mírně klesla.

1.7.3 Struktura vzdělanosti uchazečů o zaměstnání

Graf č. 1: Uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce v Ústeckém kraji dle dosaženého vzdělání v letech 2013-2021

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ

Z grafu číslo 1 je patrné, že uchazeči o zaměstnání, kteří jsou v evidenci úřadu práce v Ústeckém kraji, mají napříč lety převážně základní vzdělání. Hojně se zde vyskytují i vyučené osoby.

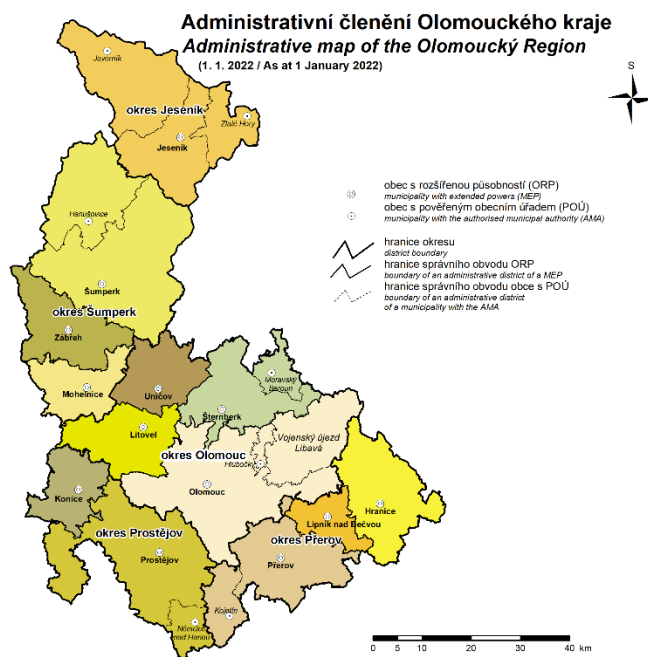
1.8 Olomoucký kraj

1.8.1 Charakteristika

Olomoucký kraje leží ve střední a částečně i v severní části Moravy. Hraničí s Polskou republikou, s Moravskoslezským krajem, s Jihomoravským krajem, s Pardubickým krajem a také se Zlínským krajem, se kterým z územně-právního hlediska tvoří region soudržnosti Střední Morava (NUTS 2)

Olomoucký kraj má rozlohu 5 271, 55 km² a skládá se z 5 okresů, ve kterých se nachází celkem 402 obcí, z toho 31 obcí má status města. V tomto kraji žije 622 930 obyvatel. Hustota zalidnění činí 118,2 osob na km². (Český statistický úřad, 2023)

Obrázek č. 7: Administrativní mapa Olomouckého kraje

Zdroj: Český statistický úřad, 2022

V tomto kraji se nachází 288 mateřských škol, 298 základních škol, 19 gymnázií, 74 středních odborných škol, 8 vyšších odborných škol a 1 konzervatoř. Velmi důležitou vzdělávací institucí je Univerzita Palackého v Olomouci, což je druhá nejstarší univerzita v České republice.

V Olomouckém kraji je zaměstnáno 296,8 tisíc osob. V roce 2021 mělo v kraji sídlo 143 průmyslových firem s více než 100 zaměstnanci. V těchto firmách bylo zaměstnáno 44 168 osob a průměrná mzda činila 35 060 Kč. V tomtéž roce zde sídlilo 22 stavebních podniků s více než 50 zaměstnanci. V těchto podnicích bylo zaměstnáno 2 719 osob a průměrná mzda činila 36 854 Kč. (Český statistický úřad, 2023)

1.8.2 Míra nezaměstnanosti

Tabulka č. 2: Míra nezaměstnanosti v Olomouckém kraji v letech 2013-2021

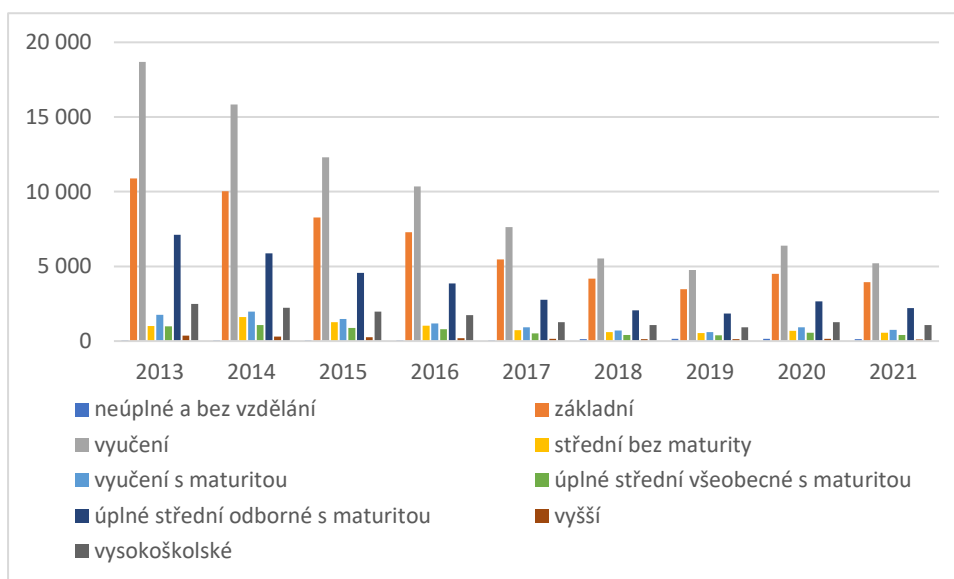
Olomoucký kraj	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ekonomicky aktivní obyvatelé	429 863	424 947	420 019	414 933	410 336	406 113	402 274	398 548	390 774
uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce	43 364	38 990	31 058	26 495	19 519	14 801	12 818	17 270	14 382
míra nezaměstnanosti	10,09	9,18	7,39	6,39	4,76	3,64	3,19	4,33	3,68

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ

Z výsledků v tabulce lze usoudit, že míra nezaměstnanosti v Olomouckém kraji dosahuje středních hodnot. Stejně jako Ústecký kraj zaznamenal tento kraj nejvyšší nezaměstnanost v roce 2013 a naopak nejnižší v roce 2019. Míra nezaměstnanosti měla taktéž klesající tendenci až do roku 2020, kdy mírně stoupla, ale v roce 2021 se opět snížila.

1.8.3 Struktura vzdělanosti uchazečů o zaměstnání

Graf č. 2: Uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce v Olomouckém kraji dle dosaženého vzdělání v letech 2013-2021

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ

Z grafu číslo 2 lze vyčíst, že uchazeči o zaměstnání, kteří jsou v evidenci úřadu práce v Olomouckém kraji, jsou převážně vyučení. Další větší skupina hledající zaměstnání je skupina osob se základním vzděláním.

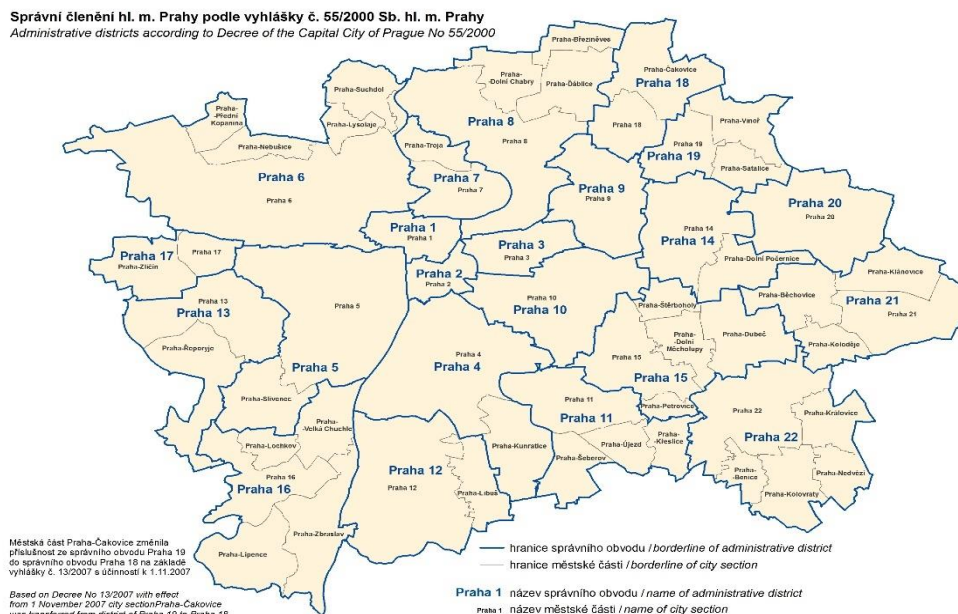
1.9 Hlavní město Praha

1.9.1 Charakteristika

Hlavní město Praha je spravováno zastupitelstvem hlavního města Prahy. Praha je členěna na 22 správních obvodů a tvoří ji 57 městských částí, které jsou samosprávnými celky a mají vlastní správní orgány. Prahu obklopuje ze všech stran Středočeský kraj.

Hlavní město Praha má rozlohu 496 km² a má 1 275 406 obyvatel, což je nejvyšší počet ze všech krajů České republiky. Hustota zalidnění činí 2 571,4 obyvatel na km². (Český statistický úřad, 2022)

Obrázek č. 8: Administrativní mapa Hlavního města Prahy

Zdroj: Český statistický úřad, 2021

Vzdělávací instituce v Praze, zejména pak vysoké školy, navštěvují nejen občané Prahy, ale také studenti z celé České republiky. Nachází se zde nejvyšší počet gymnázií i středních odborných škol. V Praze je také 28 vysokých škol, kde studovalo přes 120 tisíc studentů, což je více než 1/3 všech vysokoškolských studentů v České republice.

Zaměstnanost v tomto kraji činí zhruba 727,6 tisíc osob. V roce 2021 byla průměrná hrubá měsíční mzda 46 452 Kč. Praha si dlouhodobě udržuje nejnižší nezaměstnanost z celé České republiky. Nejnižší zaznamenaná hodnota nezaměstnanosti byla v roce 2007, rekordně nízká nezaměstnanost nastala také v roce 2019. (Český statistický úřad, 2023)

1.9.2 Míra nezaměstnanosti

Tabulka č. 3: Míra nezaměstnanosti v Hlavním městě Praze v letech 2013-2021

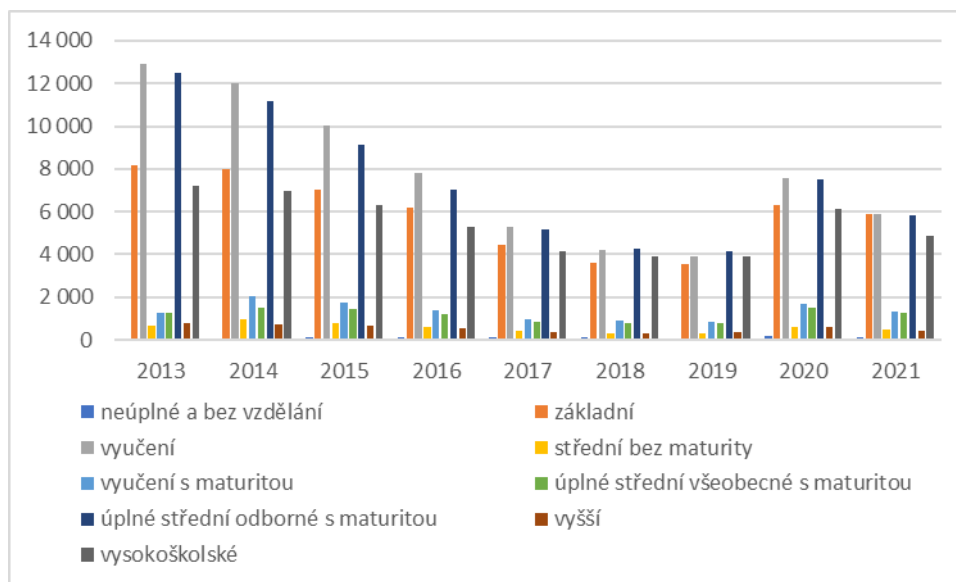
Hlavní město Praha	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ekonomicky aktivní obyvatelé	842 806	846 961	844 932	846 980	850 044	854 866	862 264	869 149	820 761
uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce	44 922	43 499	37 218	30 179	21 787	18 476	17 955	32 107	26 047
míra nezaměstnanosti	5,33	5,14	4,40	3,56	2,56	2,16	2,08	3,69	3,17

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ

Z výsledků v tabulce lze usoudit, že je míra nezaměstnanosti v Hlavním městě Praze velmi nízká. Také Praha zaznamenala nejvyšší míru nezaměstnanosti v roce 2013 a naopak nejnižší v roce 2019. Míra nezaměstnanosti v Hlavním městě Praze měla stejně jako u předchozích krajů klesající tendenci až do roku 2020, kdy se o něco zvýšila, ale v roce 2021 se opět mírně snížila.

1.9.3 Struktura vzdělanosti uchazečů o zaměstnání

Graf č. 3: Uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce v Hlavním městě Praze dle dosaženého vzdělání v letech 2013-2021

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ

Z grafu číslo 3 lze vyčíst, že uchazeči o zaměstnání, kteří jsou evidováni na úřadu práce v Hlavním městě Praze, jsou do roku 2018 převážně vyučení, od roku 2018 se ve větším počtu vyskytují i osoby s úplným středním odborným vzděláním s maturitou.

1.10 Závislost nezaměstnanosti na míře dosaženého vzdělání

1.10.1 Vyjádření míry vzdělanosti

Pro vyjádření míry vzdělanosti byla vytvořena bodová škála. Pro každý stupeň vzdělání byl určen počet bodů (viz tabulka č. 4). Počet osob s určitým stupněm dosaženého

vzdělání v příslušném roce byl vynásoben přiděleným počtem bodů, následně byly tyto body sečteny a zprůměrovány skrze celkový počet osob pro každý rok a v každém kraji.

Tabulka č. 4: Bodové ohodnocení míry vzdělanosti

neúplné a bez vzdělání	základní	vyučení	střední bez maturity	vyučení s maturitou
0	1	2	3	4
úplné střední všeobecné s maturitou	úplné střední odborné s maturitou	vyšší	vysokoškolské	
5	6	7	8	

Zdroj: Vlastní zpracování

Parametr bodového ohodnocení míry vzdělanosti byl vytvořen proto, aby bylo možné otestovat sílu lineární závislosti mezi mírou vzdělanosti a mírou nezaměstnanosti.

1.10.2 Pearsonův korelační koeficient

Pomocí Pearsnova korelačního koeficientu byla vyjádřena síla lineární závislosti mezi mírou vzdělanosti a mírou nezaměstnanosti. Pearsonův korelační koeficient byl vypočítán na základě následujícího vzorce:

Vzorec č. 2: Pearsonův korelační koeficient

$$r = \frac{\sum(x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum(x_i - \bar{x})^2 \sum(y_i - \bar{y})^2}}$$

Zdroj: Vlastní zpracování na základě Analytics Vidhya, 2013

Pro statistické vyjádření signifikance korelačního koeficientu byla vypočtena t-statistika pomocí následujícího vzorce:

Vzorec č. 3: t-statistika

$$t = \frac{r \cdot \sqrt{n - 2}}{\sqrt{1 - r^2}}$$

kde:

r = Pearsonův korelační koeficient

n = počet vzorků

Zdroj: Vlastní zpracování na základě Analyst notes, 2023

P hodnota z t-statistiky byla vyjádřena následujícím způsobem:

Vzorec č. 4: p hodnota

$$p = 2 \cdot P(T > t)$$

kde:

T = T distribuce s počtem stupňů volnosti $n - 2$

Zdroj: Vlastní zpracování na základě Minitab, 2023

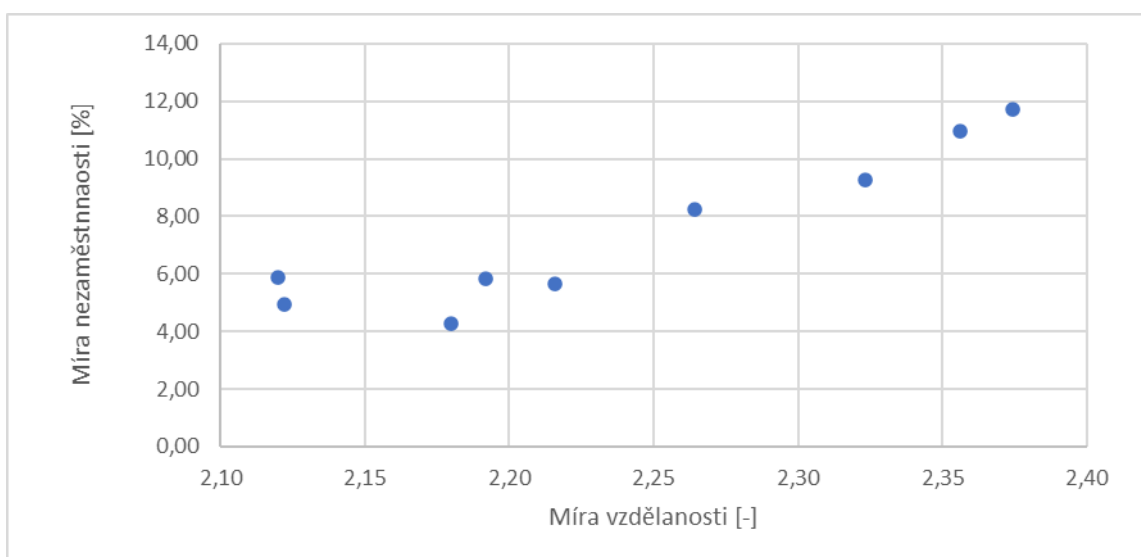
Nulová hypotéza Pearsonovy korelace zní: Neexistuje lineární závislost mezi porovnávanými parametry.

Alternativní hypotéza Pearsonovy korelace zní: Existuje závislost mezi porovnávanými parametry.

Hladina významnosti statistických testů byla nastavena na 5 %.

Ústecký kraj

Graf č. 4: Závislost míry nezaměstnanosti na míře vzdělanosti v Ústeckém kraji

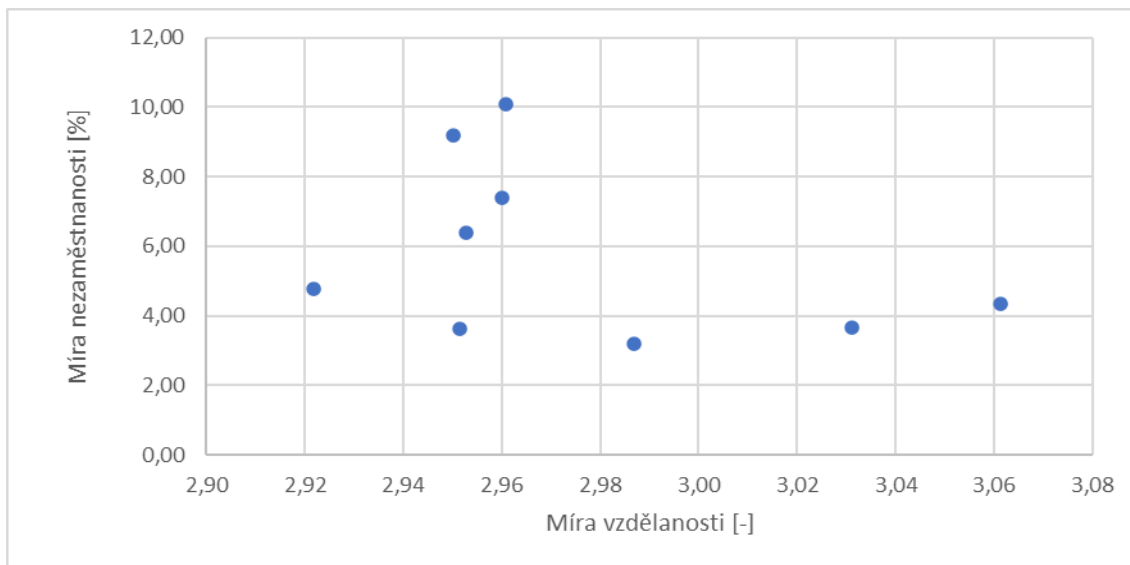

Zdroj: Vlastní zpracování

Mezi mírou vzdělanosti a mírou nezaměstnanosti byla zjištěna silná pozitivní korelace s hodnotami, $r(7) = .705$, $p = .034$. Dle vyšlé p hodnoty byla nulová hypotéza zamítnuta.

Olomoucký kraj

Graf č. 5: Závislost míry nezaměstnanosti na míře vzdělanosti v Olomouckém kraji

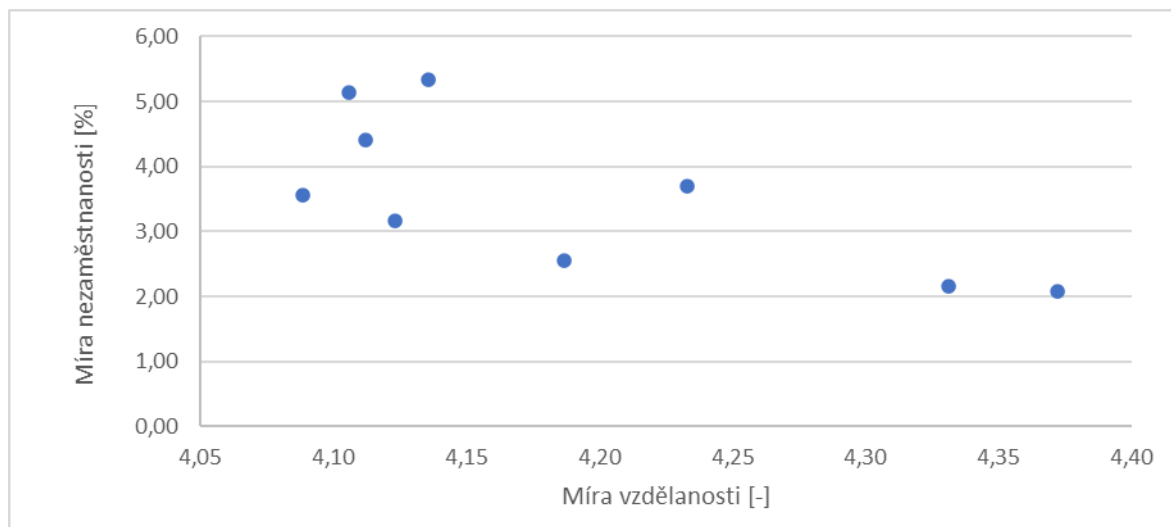

Zdroj: Vlastní zpracování

Mezi mírou vzdělanosti a mírou nezaměstnanosti nebyla zjištěna korelace, $r(7) = -.391$, $p = .298$. Dle vyšlé p hodnoty byla nulová hypotéza přijata.

Hlavní město Praha

Graf č. 6: Závislost míry nezaměstnanosti na míře vzdělanosti v Hlavním městě Praze

Zdroj: Vlastní zpracování

Mezi mírou vzdělanosti a mírou nezaměstnanosti byla zjištěna silná negativní korelace s hodnotami, $r(7) = -.728$, $p = .026$. Dle vyšlé p hodnoty je nulová hypotéza zamítnuta.

1.11 Porovnání nezaměstnanosti v závislosti na krajích

Pro porovnání míry nezaměstnanosti v jednotlivých krajích mezi sebou byla využita Analýza rozptylu (ANOVA).

1.11.1 Test normality

Jeden z předpokladů pro korektní použití metody ANOVA je splnění normálního rozložení v každé skupině. Tento předpoklad byl ověřen pomocí Shapiro-wilk testu normality.

Tabulka č. 5: P hodnoty Shapiro-wilk testu pro nezaměstnanost

Kraj	p hodnota
Ústecký	0,225
Olomoucký	0,191
Praha	0,489

Zdroj: Vlastní zpracování na základě SPSS tutorials, 2023

Shapiro-wilk test normality prokázal, že míry nezaměstnanosti v jednotlivých skupinách (kraje) pochází z normálního pravděpodobnostního rozdělení.

Tabulka č. 6: P hodnoty Shapiro-wilk testu pro vzdělanost

Kraj	p hodnota
Ústecký	0,370
Olomoucký	0,119
Praha	0,072

Zdroj: Vlastní zpracování na základě SPSS tutorials, 2023

Shapiro-wilk test normality prokázal, že míry vzdělanosti v jednotlivých skupinách (kraje) pochází z normálního pravděpodobnostního rozdělení.

1.11.2 ANOVA

ANOVA je statistická metoda, která se používá k testování rozdílů mezi středními hodnotami více než dvou skupin dat. Tento statistický test zjišťuje, zda jsou střední hodnoty různých skupin statisticky signifikantně odlišné. (Investopedia, 2022)

Pro výpočet byl použit následující vzorec:

Vzorec č. 5: ANOVA

$$F = \frac{MST}{MSE}$$

kde:

MST = průměrný čtverec jednotlivých skupin počítaný z průměru skupin

MSE = průměrný čtverec chyby počítaný z variance skupin

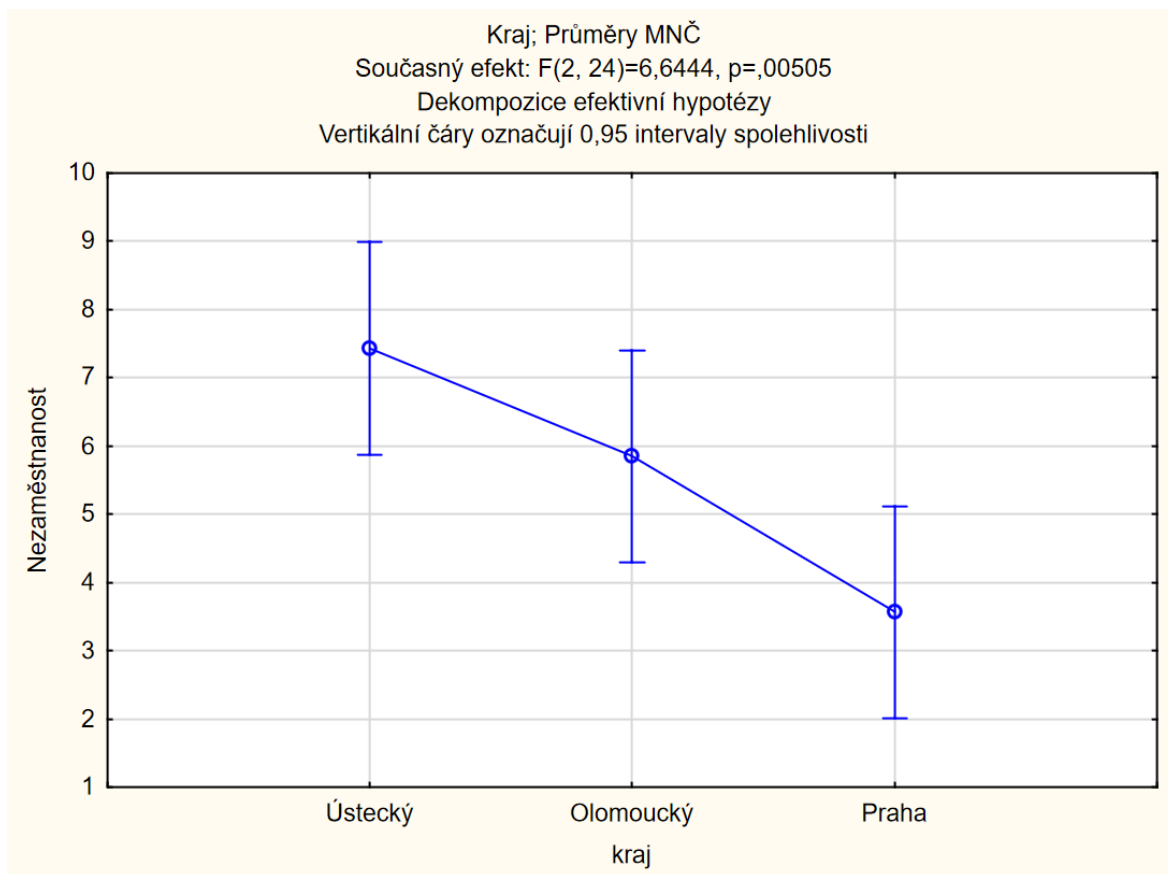
Zdroj: Vlastní zpracování na základě Investopedia, 2022

V této práci jsou skupiny reprezentovány jednotlivými kraji.

Nulová hypotéza jednocestné ANOVY zní: Rozdíl mezi středními hodnotami daných skupin je nulový.

Alternativní hypotéza jednocestné ANOVY zní: Rozdíl mezi středními hodnotami daných skupin je nenulový.

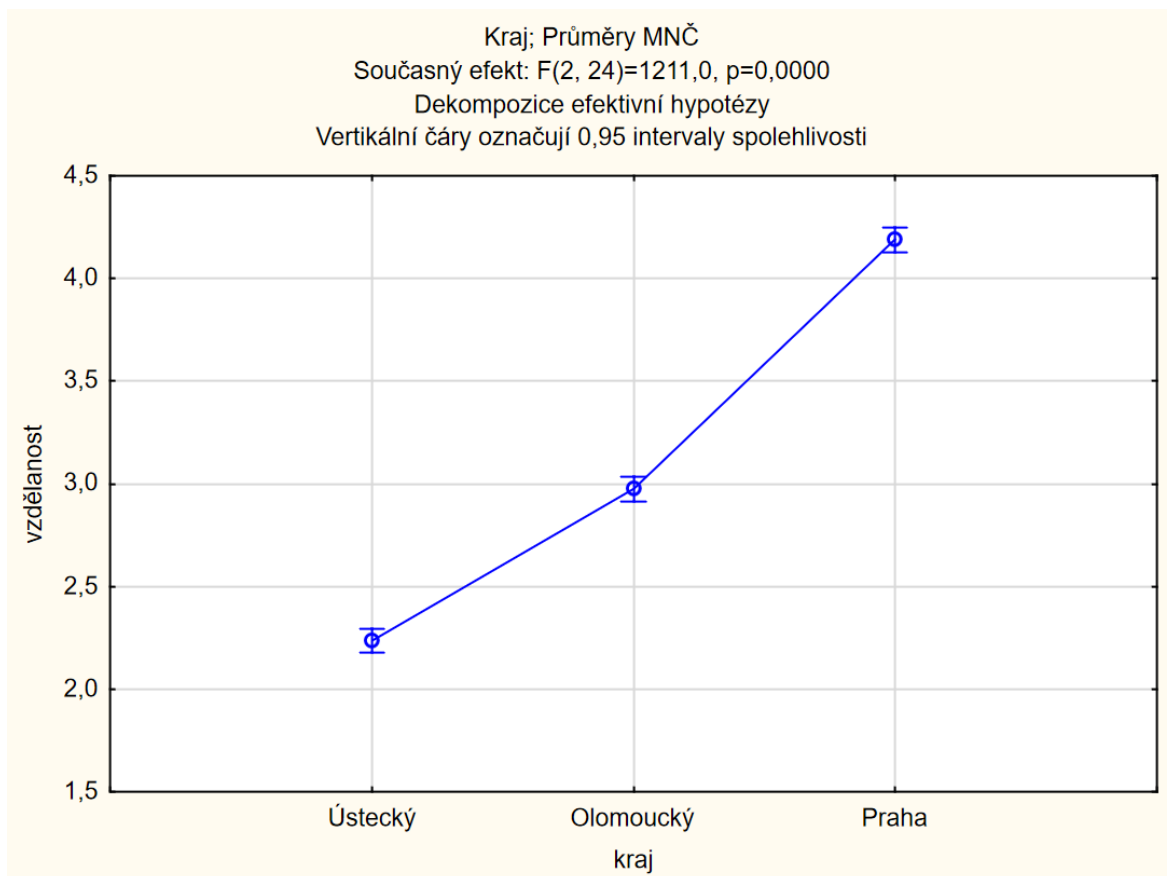
Graf č. 7: ANOVA pro nezaměstnanost

Zdroj: Vlastní zpracování v programu Statistica na základě dat z ČSÚ

Jednocestná ANOVA odhalila, že existuje statisticky signifikantní rozdíl v míře nezaměstnanosti mezi alespoň dvěma kraji. Nulová hypotéza byla zamítnuta, $F(2,24)=6.644$, $p=.005$, s hladinou významnosti 5 %.

Graf č. 8: ANOVA pro vzdělanost

Zdroj: Vlastní zpracování v programu Statistica na základě dat z ČSÚ

Jednocestná ANOVA odhalila, že existuje statisticky signifikantní rozdíl v míře vzdělanosti mezi alespoň dvěma kraji. Nulová hypotéza byla zamítnuta, $F(2,24)=1211,000$, $p=.000$, s hladinou významnosti 5 %.

Výsledky a diskuse

Jako první ukazatel byla pro všechny kraje vypočtena míra nezaměstnanosti v letech 2013-2021. Ve všech krajích byla zjištěna nejvyšší nezaměstnanost v roce 2013, v následujících letech klesala až do roku 2020, kdy se mírně zvýšila pravděpodobně díky covidové pandemii. Nejnižší nezaměstnanost ve všech krajích byla v roce 2019. Výsledky dále ukázaly, že nejvyšší průměrná míra nezaměstnanosti za období 2013-2021 je v Ústeckém kraji (7,43 %), a naopak nejnižší v Hlavním městě Praze (3,57 %). V Olomouckém kraji dosahuje průměrná míra nezaměstnanosti středních hodnot (5,85 %).

Z dat dostupných na oficiálních stránkách Českého statistického úřadu byla pro každý region zjištěna struktura uchazečů o zaměstnání, kteří jsou vedeni na úřadu práce. Z těchto dat vyplývá, že v letech 2013-2021 se v Ústeckém kraji o práci nejvíce ucházeli jedinci se základním vzděláním, v Olomouckém kraji jedinci, kteří jsou vyučeni a v Hlavním městě Praze také osoby, které jsou vyučeny, avšak významný počet uchazečů o práci v tomto kraji má dokončené střední odborné vzdělání s maturitou.

Na základně vlastní bodové škály, která byla určena pro jednotlivé stupně vzdělání, byla v jednotlivých regionech pro každý rok vypočtena míra vzdělanosti. Průměrná míra vzdělanosti za období 2013-2021 dosahovala nejvyšší hodnoty v Hlavním městě Praze (4,19). V Ústeckém a Olomouckém kraji byla míra vzdělanosti velmi podobná. (Ústecký kraj – 2,24, Olomoucký kraj – 2,98).

Aby bylo možné potvrdit nebo vyvrátit lineární závislost mezi mírou nezaměstnanosti a mírou vzdělanosti, byl pro každý region vypočítán Pearsonův korelační koeficient. Dále byly vypočteny p hodnoty, na základě kterých bylo možné určit významnost korelačních koeficientů. Hladina významnosti statistických testů byla nastavena na 5 %. Nulová hypotéza Pearsonovy korelace zní: Neexistuje lineární závislost mezi porovnávanými parametry. Alternativní hypotéza Pearsonovy korelace zní: Existuje závislost mezi porovnávanými parametry.

V Ústeckém kraji byla zjištěna silná pozitivní korelace a dle vyšlé p hodnoty ($p=0.034$), která je menší než nastavená hladina významnosti (0,05), byla nulová hypotéza zamítnuta. Z toho vyplývá, že míra nezaměstnanosti v Ústeckém kraji je lineárně závislá na míře vzdělanosti. Podle výsledku korelace je vztah mezi nezaměstnaností a vzděláním následující: Čím vyšší je míra vzdělanosti, tím vyšší je míra nezaměstnanosti. Tento výsledek je pravděpodobně ovlivněn tím, jaké druhy práce jsou v Ústeckém kraji poptávány

na pracovním trhu. Tento výsledek může být zapříčiněn také tím, že vzdělání není pro Ústecký kraj významným parametrem.

V Olomouckém kraji vyšel záporný Pearsonův korelační koeficient, ale závislost se neprokázala, protože p hodnota ($p=.298$) byla větší než nastavená hladina významnosti (0,05). Nulová hypotéza byla tedy přijata, tzn. že v Olomouckém kraji neexistuje lineární závislost mezi mírou vzdělanosti a mírou nezaměstnanosti.

V Hlavním městě Praze byla zjištěna silná negativní korelace. Dle vyšlé p hodnoty ($p=.026$), která je menší než nastavená hladina významnosti (0,05), byla nulová hypotéza zamítnuta. Z toho vyplývá, že míra nezaměstnanosti v Praze je lineárně závislá na míře vzdělanosti. Podle výsledku korelace je vztah mezi nezaměstnaností a vzděláním následující: Čím vyšší je míra vzdělanosti, tím nižší je míra nezaměstnanosti.

Výsledky Pearsonovy korelace potvrdili základní hypotézu (Čím vyšší je úroveň vzdělanosti, tím nižší je míra nezaměstnanosti.) pouze v Hlavním městě Praze. V Ústeckém kraji a v Praze však existuje statistický vztah mezi vzděláním a nezaměstnaností.

Pro výpočet Analýzy rozptylu byla stanovena nulová hypotéza, která zní: Rozdíl mezi středními hodnotami daných skupin je nulový. Byla stanovena také alternativní hypotéza, která zní: Rozdíl mezi středními hodnotami daných skupin je nenulový. ANOVA pro nezaměstnanost odhalila, že existuje statisticky významný rozdíl mezi středními hodnotami v míře nezaměstnanosti mezi alespoň dvěma kraji, tzn. že nulová hypotéza byla zamítnuta. ANOVA pro vzdělanost také odhalila, že existuje statisticky významný rozdíl mezi středními hodnotami v míře vzdělanosti mezi alespoň dvěma kraji, tzn. že nulová hypotéza byla taktéž zamítnuta. Tyto dva trendy jdou proti sobě, je mezi nimi tedy nepřímá úměra, což potvrzuje základní hypotézu (Čím vyšší je úroveň vzdělanosti, tím nižší je míra nezaměstnanosti.).

Je důležité zmínit, že korelace není kauzalita. Korelace sice odhalila statistické vztahy mezi těmito dvěma proměnnými, ale významnou roli zde hraje i faktor jiných proměnných jako je například věk nebo pohlaví uchazečů o zaměstnání evidovaných na úřadu práce. Proto je zde i možnost, že v praxi vzdělání nemusí nutně ovlivňovat nezaměstnanost a naopak.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zhodnotit vliv dosaženého vzdělání na míru nezaměstnanosti v Ústeckém kraji, Olomouckém kraji a v Hlavním městě Praze. Základní hypotéza práce zněla: Čím vyšší je úroveň vzdělanosti, tím nižší je míra nezaměstnanosti.

Na základě výpočtu Pearsonovy korelace bylo zjištěno, že tato hypotéza platí pouze v Hlavním městě Praze. Na základě výsledků analýzy rozptylu pro nezaměstnanost a analýzy rozptylu pro vzdělanost ve všech regionech bylo zjištěno, že vzdělání má vliv na nezaměstnanost a základní hypotéza byla tedy potvrzena.

Mezi zajímavá zjištění vyplývající z výsledků práce patří závislost nezaměstnanosti na vzdělání v Ústeckém kraji. Zde se sice potvrdila lineární závislost mezi mírou nezaměstnanosti a mírou vzdělanosti, nikoli však v nepřímé úměře. Naopak, vztah mezi těmito dvěma proměnnými je přímo úměrný, tzn. že čím vyšší je míra vzdělanosti, tím vyšší je míra nezaměstnanosti. Toto vyvrací základní hypotézu práce, která ale byla v jiném kraji potvrzena.

Na závěr je důležité upozornit na fakt, že vzdělání není jediným faktorem ovlivňující míru nezaměstnanosti. Dalšími faktory jsou například věk nebo pohlaví uchazečů o zaměstnání. Toto je důvod, proč je zde i přes výsledky dosažené v této práci možnost, že vzdělání míru nezaměstnanosti nemusí ovlivnit.

Vzhledem k tomu, že v práci byl zhodnocen vliv vzdělání na míru nezaměstnanosti a základní hypotéza byla v konkrétních případech buď potvrzena, nebo vyvrácena, lze považovat cíl práce za dosažený.

Seznam použitých zdrojů

1.12 Knižní zdroje

BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. Makroekonomie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-245-5.

BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA, Lucie SEVEROVÁ a Dana STARÁ. Makroekonomie: makroekonomický přehled. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-831-0.

BROŽOVÁ, Dagmar. Společenské souvislosti trhu práce. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-16-4.

BUCHTOVÁ, Božena. Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-9006-8.

HELÍSEK, Mojmír. Makroekonomie: základní kurs. 2. přepracované vydání. Slaný: Melandrium, 2002. ISBN 80-86175-25-1.

HOLMAN, Robert. Ekonomie. 5. vyd. Praha: C. H. Beck., 2002. ISBN 978-80-7400-006-5.

JÍROVÁ, Hana. Trh práce a politika zaměstnanosti. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1999. ISBN 80-7079-635-9.

JUREČKA, Václav. Makroekonomie. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2013. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4386-8.

KACZOR, Pavel. Trh práce, pracovní migrace a politika zaměstnanosti ČR po roce 2011. Praha: Oeconomica, 2013. ISBN 978-80-245-1930-2.

KOTÝNKOVÁ, Magdalena a NĚMEC, Otakar. Lidské zdroje na trhu práce. Havlíčkův Brod: Kamil Mařík - PROFESSIONAL PUBLISHING, 2003. ISBN 80-86419-48-7

KUCHAŘ, Pavel. Trh práce: sociologická analýza. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1383-3.

MANKIW, Nicholas Gregory. Zásady ekonomie. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-7169-891-1.

MAREŠ, Petr. Nezaměstnanost jako sociální problém. 3. přepracované. Praha: SLON Sociologické nakladatelství, 2002. ISBN 80-86429-08-3.

PAVELKA, Tomáš. Makroekonomie: základní kurz. 3. vydání Slaný: Melandrium, 2007. ISBN 9788086175584.

RIEVAJOVÁ, Eva, Peter STANĚK, Vojtech STANEK a Eva PONGRÁCZOVÁ. Trh práce a politika zamestnanosti. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2009. ISBN 978-80-225-2878-8.

SOUKUP, Jindřich. Makroekonomie. 2., aktualizované vydání. Praha: Management Press, 2010. ISBN 978-80-7261-219-2.

VLČEK, Josef. Ekonomie a ekonomika. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7552-190-3.

1.13 Internetové zdroje

ANALYTICS VIDHYA. *Pearson's correlation coefficient*. [online]. Copyright © 2013 [cit. 07.03.2023]. Dostupné z: <https://www.analyticsvidhya.com/blog/2021/01/beginners-guide-to-pearsons-correlation-coefficient/>

CFA LEVEL I EXAM. *Analystnotes / CFA Study Preparation* [online]. Copyright © 2002 [cit. 07.03.2023]. Dostupné z: <https://analystnotes.com/cfa-study-notes-tests-concerning-correlation.html>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Charakteristika kraje* [online]. 2022 [cit. 21.02.2023].

Dostupné

z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/164986141/33008522chez.pdf/6c5f8320-07ae-4356-b40c-c51281f2a652?version=1.1>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Charakteristika kraje* [online]. 2023 [cit. 21.02.2023].

Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xm/charakteristika_kraje

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Charakteristika kraje* [online]. 2023 [cit. 22.02.2023].

Dostupné

z:

https://www.czso.cz/documents/10180/202233222/33012022_charCZ.pdf/93aaa06b-d7a6-47ed-8d87-192ceb8e6aa1?version=1.1

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Struktura uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce – podle vzdělání, věku a délky nezaměstnanosti* [online]. 2023 [cit. 01.03.2023]

Dostupné

z:

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&filtr=G%7EF_M%7EF_Z%7EF_R%7EF_P%7E_S%7E_U%7E301_O%7E2021_&katalog=all&pvo=ZAM10&str=v175&c=v3~3_RP2022&v=v166_null_null_null&u=v175_VUZEMI_100_3018#w=

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Věkové složení obyvatel k 31.12. (základní skupiny) – výběr území* [online]. 2023 [cit. 01.03.2023]. Dostupné z:

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=30845&pvo=DEMZU04&u=v8_VUZEMI_100_3069

EURYDICE. *Welcome to Eurydice | Eurydice* [online]. 2023 [cit. 17.01.2023]

Dostupné z: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/cs/national-education-systems/czech-republic/ceska-republika>

INVESTOPEDIA. *Analysis of variance (ANOVA) explanantion.* [online]. 2022 [cit.

07.03.2023] Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/a/anova.asp>

METHODS AND FORMULAS FOR CORRELATION – MINITAB. *Document Moved* [online]. Copyright © 2023 [cit. 07.03.2023]. Dostupné z: <https://support.minitab.com/en-us/minitab/21/help-and-how-to/statistics/basic-statistics/how-to/correlation/methods-and-formulas/methods-and-formulas/>

O ÚŘADU PRÁCE ČR. *Úřad práce ČR* [online]. 2022 [cit. 06.03.2023]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/o-uradu-prace>

SPSS SHAPIRO-WILK TEST. *SPSS tutorials / The Ultimate Guide to SPSS* [online]. Copyright © 2023 [cit. 07.03.2023]. Dostupné z: https://www.spss-tutorials.com/spss-shapiro-wilk-test-for-normality/?utm_content=cmp-true

ZÁKLADNÍ INFORMACE O KRAJI: ÚSTECKÝ KRAJ. *Ústecký kraj: Titulní stránka* [online]. 2003 [cit. 21.02.2023] Dostupné z: <https://www.kr-ustecky.cz/zakladni-informace-o-kraji/d-183261>

Seznam obrázků, tabulek, grafů, vzorců a schémat

1.14 Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Křivka nabídky práce

Obrázek č. 2: Křivka poptávky po práci

Obrázek č. 3: Rovnováha na trhu práce

Obrázek č. 4: Dobrovolná nezaměstnanost

Obrázek č. 5: Nedobrovolná nezaměstnanost

Obrázek č. 6: Administrativní mapa Ústeckého kraje

Obrázek č. 7: Administrativní mapa Olomouckého kraje

Obrázek č. 8: Administrativní mapa Hlavního města Prahy

1.15 Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Míra nezaměstnanosti v Ústeckém kraji v letech 2013-2021

Tabulka č. 2: Míra nezaměstnanosti v Olomouckém kraji v letech 2013-2021

Tabulka č. 3: Míra nezaměstnanosti v Hlavním městě Praze v letech 2013-2021

Tabulka č. 4: Bodové ohodnocení míry vzdělanosti

Tabulka č. 5: P hodnoty Shapiro-wilk testu pro nezaměstnanost

Tabulka č. 6: P hodnoty Shapiro-wilk testu pro vzdělanost

1.16 Seznam grafů

Graf č. 1: Uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce v Ústeckém kraji dle dosaženého vzdělání v letech 2013-2021

Graf č. 2: Uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce v Olomouckém kraji dle dosaženého vzdělání v letech 2013-2021

Graf č. 3: Uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce v Hlavním městě Praze dle dosaženého vzdělání v letech 2013-2021

Graf č. 4: Závislost míry nezaměstnanosti na míře vzdělanosti v Ústeckém kraji

Graf č. 5: Závislost míry nezaměstnanosti na míře vzdělanosti v Olomouckém kraji

Graf č. 6: Závislost míry nezaměstnanosti na míře vzdělanosti v Hlavním městě Praze

Graf č. 7: ANOVA pro nezaměstnanost

Graf č. 8: ANOVA pro vzdělanost

1.17 Seznam vzorců

Vzorec č. 1: Výpočet míry nezaměstnanosti

Vzorec č. 2: Pearsonův korelační koeficient

Vzorec č. 3: t-statistika

Vzorec č. 4: p hodnota

Vzorec č. 5: ANOVA

1.18 Seznam schémat

Schéma č. 1: Rozdělení obyvatel podle ekonomické aktivity